

stinum, Deus alia ratione causat hominem, et alia asinum; ergo non omnis pulcritudo est exemplariter in ipso uniformiter.

Praeterea, a sanctis dicitur quod sunt in ipso plures ideae et plures rationes, et sic videtur idem sequi.

Praeterea, non omnia sunt in ipso: creatura enim non est in creatore; ergo non sunt in ipso uniformiter, quia superius dictum est, quod omnium pulcritudo derivanda est a pulcro, praeter pulcritudinem primi.

Solutio. Dicendum quod omnia pulcra uniformiter (sunt) in Deo.

Ad primum vero dicendum, quod rationes rerum quae sunt a Deo, secundum comparisonem ad efficiens, sunt unum, et secundum esse et secundum essentiam; quia ipsa divina essentia ratio et idea est omnium causatorum; sed tantum secundum respectus ad diversa causata habent quandam differentiam; unde simpliciter unum sunt, secundum quid vero plura; sicut centrum, unum in essentia, habet relationem ad plures lineas, ut principium eorum. Si tamen rationes essent simpliciter plures, quod falsum est, adhuc non sequeretur quod non esset una pulcritudo; quia ratio dicit dirigens in uno actu, pulcritudo vero dicit formam unam, ut principium respectu omnium, et ideo non multiplicatur secundum diversa opera, quia non dicit specialem respectum ad hoc vel illud, sed tenet se magis ex parte ipsius effectus quam ratio.

Ad secundum dicendum, quod ratio et idea de intellectu sui habent respectum ad rem; ideo propter diversitatem rerum dicuntur plures ideae, nulla existente pluralitate in essentia quae habet illos respectus; sicut si diceretur plura principia, ut esset numerus tantum in relationibus et non in subjecto.

Ad tertium dicendum, quod per hoc quod dicitur secundum causam, determinatur quod non sunt in ipso secundum proprium esse.

Ad quartum dicendum, quod sicut supra dictum est, pulcritudo dicit participationem, et sic formam, pulcrum autem dicit participans; et sic nihil addit nisi majorem recipientem. Et quia exemplaritas rerum formatarum est respectu formae tantum, ideo pulcrum non habet exemplar in primo nisi secundum pulcritudinem; et ideo omnia uniformiter sunt in ipso pulcrum et pulcritudo, quamvis in esse rei dividantur.

Deinde dicit quomodo sunt in ipso ut in causa efficiente, dicens *ex isto pulcro* immateriali, quod Deus est, omnibus existentibus singulorum¹ esse *pulcra secundum propriam rationem*: idest sicut ex efficiente primo. Videtur autem quod non secundum propriam rationem, sed secundum communem, quod

¹ Corrige, singula autem.

ipse est causa communis omnium quantum in se, et omnibus aequaliter Deus est pulcritudo, sicut dictum est de lumine: et dicendum, quod propria ratio dicitur secundum hoc, quod est secundum naturam pulcritudinis, et non secundum quod determinatur natura communis pulcritudinis ad diversam participationem in hoc vel in illo: hoc enim habet ex diversitate recipientium, ut saepe dictum est.

Deinde ostendit quae sunt in ipso sicut in causa finali; dicens, et *propter* primum *pulcrum* sunt *concordiae omnium*, quantum ad collectionem diversorum in unum; et *amicitiae*, secundum quod diversa collecta unam formam consequuntur, ut forma mixti; et communicationes, in quantum ulterius progrediuntur in actum unum, et hoc communius est, et consequuntur pulcritudinem primi quantum possunt.

Deinde ostendit quod etiam in prima pulcritudine, quae est natura communis pulcrorum, manans a pulcritudine primi, sunt omnia pulcra, praedictis tribus modis, dicens et ibi: *et omnia pulcra*; in pulcro uniuntur, quod est natura communis pulcrorum, sicut in causa effecta. Ipsum enim, scilicet pulcrum, est principium effectivum omnium pulcrorum, et est *movens tota*, idest omnia pulcra, aut sicut efficiens, aut sicut finis; et continens omnia amore propriae pulcritudinis. In quantum enim unumquodque naturaliter amat suam pulcritudinem, quam in se habet, operatur ad continentiam et conservationem sui esse quantum potest: et est finis omnium sicut finalis causa, sicut supra habitum est: etenim cuncta fiunt per ultimam causam: et est causa *exemplaris*, quoniam secundum ipsum, scilicet pulcrum, cuncta determinantur sicut exemplar: quantum enim unumquodque habet de pulcritudine, tantum habet de esse.

Videtur enim hoc esse falsum; quia natura pulcritudinis communis est forma pulcrorum, et non efficiens; ergo non sunt omnia pulcra in ipso sicut in efficiente.

Praeterea, sicut habitum est, bonum separatur a pulcro secundum intentionem: haec autem quae hic dicuntur de pulcro videntur magis bono convenire; ergo non debet ea attribuere pulcro.

Praeterea, videtur quod non omnia fiant pulcri causa: multi enim operantur propter aliquod turpe, sicut fornicari.

Praeterea, si omnia operantur propter pulcritudinem primi, tamen non consequuntur ipsam per suam operationem, immo, quandoque incidunt per operationes in magnas turpitudines: videtur quod nobile desiderium posset frustrari, quod reputat Philosophus inconveniens in primo *Ethicorum*.

Praeterea, turpe destruitur per pulcrum: nihil autem appetit sui destructionem; ergo ipsum non appetit pulcrum.

Solutio. Dicendum ad primum, quod sicut dicitur in tertio

Physicorum, tres causae in unam incidunt: hoc autem non potest esse secundum intentionem causae, quia intentiones oppositae sunt, nec iterum secundum esse; quia cum forma sit effectiva per actum agentis, impossibile est ut idem sit esse efficiens et forma; unde impossibile est quod sit idem esse efficiens et forma. Propter quod etiam ibidem dicitur a Philosopho, quod forma et efficiens non incidunt in idem numero, sed in idem specie: et ideo dicimus, quod incidunt in unum secundum intentionem causae, quod agens est unicum; quia natura ignis est una, cui accedit in generante intentio causae finalis secundum quod terminat motum agentis formae, secundum quod terminat potentiam materiae; et ideo si consideratur natura pulchritudinis, habet se in ratione trium causarum respectu pulchrorum.

Ad secundum dicendum, quod bonum non se habet per se nisi ad intentionem finis; pulchrum autem, quia dicit resplendentiam formae super partes proportionatas materiae, habet se ad recipiendum intentiones trium causarum; et ideo quod hic dicitur, potius convenit pulcro quam bono.

Ad tertium dicendum, quod nihil desiderat aliquid per suam operationem, nisi secundum similitudinem quam habet divinae pulchritudinis: unde et fornicator desiderat delectationem, quae proprie et vere in solo Deo est. Et ideo quamvis non omnia pertingant ad divinam pulchritudinem, vel desiderent eam, secundum quod est in ipso Deo, desiderant tamen eam in ipsa similitudine, et tamen non perveniunt ad eam.

Et similiter dicendum ad quartum.

Ad quintum dicendum, quod turpe, etiam in quantum turpe, desiderat pulchrum, ut dicitur in primo *Physicorum*, non tamen sequitur quod desiderat suam destructionem; quia turpe non habet destructionem, cum sit privatio, sed potius per pulchrum est sua constitutio, et hinc desiderat sicut imperfectum perfectionem.

Propter quod et idem est bono pulchrum.

Determinavit de pulcro in se; hic determinat de eo quantum ad identitatem quam habet cum bono; et dividitur in duas. In prima ostendit quod pulchrum est idem bono, eo quod habet rationem boni; in secunda ex eo quod habet actum boni, quia scilicet omnia producit ad esse, sicut etiam bonum, ibi: *Hoc unum bonum* etc. Prima dividitur in tres: primo dicit quod pulchrum est desideratum ab omnibus existentibus actu, et participatum ab eis, quod est de ratione boni; secundo quidem, etiam illud quod non est perfecte existens participat pulchrum aliquo modo, quemadmodum etiam bonum, ut dictum est; similiter ibi: *Audebit autem et hoc*; tertio dicit quod pulchrum

dicitur de causa prima per absolutionem¹ omnium: *pulchrum sicut et bonum*, ibi: *Tunc enim et ipsum* etc.

Littera sic exponitur.

Diximus quod omnia sunt in pulcro sicut in causa efficiente, finali, et exemplari; propter quod et pulchrum est idem bono. Cuncta desiderant bonum et pulchrum secundum omnem causam, idest secundum universalem causam: desiderat enim unumquodque tantum consequi bonitatem et pulchritudinem causae primae universalis; vel secundum omnem causam, idest secundum quemcumque modum causandi, et a quacumque causa causatum producat. Et quia nihil desiderat aliquid nisi aliquo modo sit simile sibi, ut dicit Boethius: aliquid autem simile bono et pulcro est per participationem eorum; et ideo sequitur, quod non est aliquid de numero existentium actu, quod scilicet habeat esse completum, quod non participet pulcro et bono.

Videtur autem quod insufficienter per hoc ostendatur identitas pulcri et boni. Bonum enim secundum se desideratur, et similiter pulchrum, et non est eadem ratio pulcri et boni, ut supra dictum est: ergo desideratur per diversas rationes. Per hoc ergo non ostenditur quod bonum et pulchrum sint idem, nisi secundum subjectum, et hoc pronum est.

Praeterea, bonum se habet in ratione causae finalis, pulchrum in ratione formali, quia dicit splendorem formae super partes proportionatas; finis autem et forma habent diversas intentiones, unde ex opposito dividuntur: unde bonum et pulchrum non desiderantur secundum eandem rationem, et sic idem quod prius.

Praeterea, desiderium semper est perfecti; sed causa efficiens perfecta causa est, sicut forma et finis, quia nihil dat esse alteri nisi in se perfectum sit: ergo debuit ponere desiderium respectu causae efficientis, sicut respectu finis ex parte boni, et sicut respectu formae ex parte pulcri: quod enim respectu materiae desiderium non assignant inanimata, ratio est quia materia imperfecta est, et imperfectum non movet desiderium.

Praeterea, nihil desiderat illud quod per substantialem participationem habet, quia desiderium est rei non habitae, ut dicit Augustinus. Sed omnia habent bonum et pulchrum per participationem substantialem, ut dicitur in littera: ergo non omnia desiderant bonum et pulchrum.

Praeterea, quaeritur quomodo hoc, cum causae primae sint plura attributa, quare non omnia participantur ab omnibus causatis, sicut bonum et pulchrum: non enim omnia quae sunt a justo justa sunt, ut quae a vivo viventia, vel intelligente in-

¹ Corrije ablationem.

telligentia; sicut omnia, quae a primo bono sunt, bona sunt, et pulcra quae a primo pulcro.

Solutio. Dicendum ad primum, quod impossibile est eandem intentionem desiderii ferri ad duo diversa, non ordinata ad invicem et aequae prima. Propter hoc enim fames et sitis non habent eandem rationem desiderii, cum alterum sit appetitus calidi et sicci, frigidi et humidi alterum. Si autem duo sint ordinata ad invicem, ita quod scilicet unum sit per alterum, eadem intentio desiderii poterit ferri ad illa duo; sicut desiderium ejusdem rationis est, ad cibum et ad refectionem quae quaeritur per cibum. Cum autem ita sit quod forma et finis incidant in idem numero secundum diversas rationes; quia forma est finis, secundum quod ad ipsam terminatur motus agentis, et est forma, secundum quod terminat materiam, et appetitum ipsius, in quantum dat sibi esse; haec duo sunt ordinata ad invicem, quia esse est actus formae, et unumquodque ordinat ad suum actum. Et ideo ratio desiderii est respectu boni, quod terminat motum agentis, et haec est forma; et respectu ipsius pulcri, quod est ex eo quod forma supersplendet materiae dans esse ei; et ideo sufficienter per hoc probatur identitas pulcri et boni.

Ad secundum dicendum, quod quamvis intentiones causarum sint diversae, et ex opposito divisae, non est tamen inconveniens quod causa una secundum intentionem suam ordinetur ad intentionem alterius causae; quamvis una causa non sit causa alterius secundum suum esse, sed sicut aequae primo.¹ Materia enim non est causa formae, aut e converso, sed utrumque est causa compositi.

Ad tertium dicendum, quod efficiens in ratione habet quod semper sit extra rem, et quia desiderium non est respectu ejus, quod impossibile est participari; ideo non assignatur desiderium respectu efficientis.

Ad quartum dicendum, quod quaedam participant pulcrum et bonum perfecte et simpliciter, quaedam vero secundum quid et imperfecte. Cum quidem imperfecte participant, non est dubium quia desiderant perfectionem in pulcro et bono; quod vero simpliciter et perfecte participant, possunt dupliciter considerari: aut absolute in se, et sic non desiderant cum habeant; aut secundum capacitatem ad exemplar, et sic semper possunt proficere in pulcritudine et bonitate, secundum accessum ad exemplar; et ideo semper desiderant perfectum in pulcro et bono. Concedimus autem quod secundum illud, quod participant, non desiderant.

Ad quintum dicendum, quod sicut Boethius dicit, quod bo-

¹ Corrige, sed sunt aequae primae.

num et pulcrum sunt universales intentiones, justum vero et sapiens particulares, et ideo non participantur ab omnibus sicut illa. Et hoc sic intelligendum est, quod pulcrum et bonum sint dispositiones causae, secundum quod est causa unica universorum univocorum; sapiens autem et justum tantum respectu quorundam. Aliam dat solutionem; quod bonum dicit materiam, justum vero actum: et hoc sic intelligendum est, quia bonum et pulcrum sunt attributa ipsius substantiae esse immediate, ita quod immediate subest eis secundum modum intelligendi; justum autem et sapiens sunt attributa determinata a¹ ordinatas ad actum. Separata enim per intellectum virtute cognoscitiva et voluntate a primo, non erit sapiens et justus, erit autem bonus et pulcher: et idem hoc consequitur omnia causata, et non illa.

Deinde ostendit quod et non existens participat utrumque, dicens: *Audebit autem et sermo* etc. Videtur hic dicere, quod res et non existens, idest non perfecte existens, sed tantum in potentia mixtum privationi, scilicet materia, participat pulcro et bono, quia aliquo modo habet formam.

Videtur autem hoc esse falsum. Quicquid enim participat albedinem, est album; ergo quicquid participat pulcritudinem et bonitatem, erit pulcrum et bonum: esse autem pulcrum et bonum est existens: ergo non existens erit existens, quod est impossibile.

Praeterea, aut forma, a qua est ratio pulcri et boni est essentialiter in materia, quamdiu est sub privatione, quae hic non existens dicitur, aut non: si non, ergo non participat bono et pulcro, quod hic dicitur; si autem sit essentialiter in ea secundum aliquem modum, omnis generatio erit alteratio, quia erit transmutatio tantum secundum diversos modos.

Praeterea, secundum hoc videtur sequi latitantia formarum, ut ponebat Anaxagoras, quod reprobatur est a Philosopho in primo *Physicorum*.

Praeterea, aut materia participat id quod acquirit per generationem, aut non. Si idem, quod ante participatur habetur, quod acquiritur, non habetur; ergo idem habetur et non habetur. Si vero non idem, tunc² materia per generationem acquirat pulcrum et bonum, videtur quod non participet pulcrum et bonum.

Solutio. Dicendum, quod in hoc sunt tres opiniones de exitu formarum in esse. Quidam enim, ut Plato et Avicenna, et plures alii, formas dicunt advenire omnino ab extrinseco, ponentes eas dari a datore; et sic ponebant formas esse per creationem,

¹ *Supple*, ad virtutes.

² *Supple*, cum.

non quod fiant in aliquo subjecto, sed quia non sunt ex aliquo suae essentiae praeexistente, et quae sic causata sunt, possunt ab aeterno esse. Sic enim ponunt intelligentias esse irradiationes esse primae causae; et mundum similiter quidem ponunt ab aeterno esse, ponentes materiam coaeternam primo: creatio autem compositi ab aeterno non potest intelligi. Quidam ponebant formas praeexistentes in mundo, quorum quidam dicebant causas¹ esse actu in materia: sicut Anaxagoras ponebat corpora similia principio, et quodlibet in quolibet esse; denominari autem unumquodque a praedominanti in ipso, quamvis nihil sit physice caro, aut os; et exitum unius ab altero dicebat generationem. Alii autem sequentes Aristotelem, quorum opinio celebrior est, dixerunt formas praeexistere in materia, in potentia, et per actionem efficienter trahi eas de potentia ad actum. Secundum hanc igitur opinionem dicendum, ad primum, quod non sequitur aliquid esse et pulcrum et bonum nisi pertineat² bonitate et pulcritudine; similiter quia, sicut dicitur in secundo capitulo, difficile est conjuncti denominationem,³ quae fit ab accidente; quia non omne, cui inest albedo, album est, sed cui inest simpliciter. Materia autem non semper participat pulcro et bono, sed in potentia, et propter hoc ratio non sequitur.

Ad secundum dicendum, quod forma quaedam est una, duplex esse habens, scilicet⁴ in actu, et esse in potentia. Primum quidem esse, quod est esse simpliciter, habet in composito; secundum vero, quod est esse secundum quid, habet in materia: et ideo non est dicendum quod sit essentia formae in materia, quia per hoc significatur quod esset ibi simpliciter; quamvis concedatur quod forma sit in materia secundum quid, quia in potentia: et quia esse in potentia, et esse in actu, non dicit modum accidentalem formae, sed ipse ipsius. Ideo non sequitur quod sit alteratio quando forma trahitur de potentia in actum; quia alteratio est quando, manente eodem subjecto, fit transmutatio circa passiones; in generatione autem non manet idem subjectum, sed est motus de non subjecto ad subjectum, ut dicitur in *V. Physicorum*.

Ad tertium dicendum, quod non sequitur latitantia, nisi ponamus formas praeexistere actu in materia.

Ad quartum dicendum, quod idem participat et acquirit, scilicet formam, sed secundum diversum esse, sicut dictum est. Et nota: quamvis materia dicatur non existens, quia non est in actu, quia naturae dicitur ens, materia tamen est existens

¹ *Corrige*, eas.

² *Corrige*, si participet.

³ *Supple*, assignare.

⁴ *Supple*, esse.

ita quod materia sit ex parte praedicti,¹ et est actu materia, quia esse materiae non est esse in actu, sed esse in potentia.

Deinde ponit tertium dicens: *Tunc enim et ipsum pulcrum et bonum*; supra dicitur ens, quando scilicet laudatur pulcrum et bonum in Deo: *supersubstantialitatem*, idest superbontatem, et pulcritudinem omnis substantiae *secundum ablationem omnium*. Ex hoc enim quod omnia excedit, oportet quod omnium bonitates ex ipso removeantur. Videtur autem quod non possit nobis manifestari sua bonitas et pulcritudo secundum ablationem omnium. Quod enim nihil ponit, ergo nihil ponit, nego; nihil ponit, ergo nihil certificat.

Et dicendum, quod hujusmodi negationes, quibus certificantur divina, habent unam negationem; habent videlicet in genere, quod relinquentes genus negando unam, deinde certificant de opposita; et sic semper negando devenitur ad propriam cognitionem rei. Sicut si dicatur quod homo non est substantia incorporea, neque inanimata, neque insensibilis, neque irrationalis, neque immortalis; et similiter negatis omnibus causatis a prima negatione relincente ipsum esse, datur intelligi ipsum habere esse quod est, scilicet esse omnis causati, et hoc est proprium suum esse; de hoc autem plura dicta sunt secundo capitulo *Caelestis Hierarchiae*.

(Textus S. Dionysii)

Hoc unum bonum, et pulchrum singulariter est omnium multorum pulchrorum, et bonorum causa. Ex hoc omnes existentium substantiales essentiae, uniones, discretiones, identitates, alteritates, similitudines, dissimilitudines, communioniones contrariorum, incommixtioniones unitorum, providentiae superiorum, alternae habitudines coordinatorum, conversiones minus habentium omnium eorumdem conservativae, et intransmutabiles mansiones, et collocationes. Et rursus omnium in omnibus iuxta proprietatem uniuscuiusque communioniones, et adaptationes, et inconfusae amicitiae, et harmoniae cunctae rei, in omni concrectiones indissolubiles, continentiae existentium, indeficientes successiones eorum quae fiunt, stationes omnes, et motus qui sunt mentium, qui sunt animarum, qui sunt corporum. Statio enim omnibus est, et motus, quod est super omnem stationem, et omnem motum, collocans unumquodque in ipsius ratione, et movens ad divinum motum.

EXPLANATIO S. THOMAE LEC. VI.

Deinde ostendit identitatem boni et pulcri, ex hoc quod communicant in eodem actu, quod est omnium causam esse; et dividitur in duo. Primo ostendit de utroque quod sit causa

¹ *Legito forsan*, potentia.